

Preispitivanje procesa studentskog vrednovanja nastave

Valentina Kirinić, Renata Mekovec, Tatjana Zrinski

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet organizacije i informatike

Pavlinska 2, Varaždin, Hrvatska

{valentina.kirinic, renata.mekovec, tatjana.zrinski}@foi.unizg.hr

Sažetak. Na visokoškolskim ustanovama širom svijeta studenti su obično dužni ispuniti ankete o ocjenjivanju nastavnika (SET – Student Evaluations of Teaching: studentska evaluacija nastave). U nekim je zemljama fokus na procjeni učinkovitosti nastave s ciljem utjecaja na plaću i napredovanje, ali zapravo su takve procjene dio širih sustava upravljanja kvalitetom, s naglaskom na unapređenju nastave i kao referenca za stvaranje nastavne prakse. U okviru projekta DIP2Future u ovom su radu istaknuta neka iskustva i važne točke u vezi s procesom studentskog ocjenjivanja nastave o kojima treba raspraviti i razmisliti. Primarni cilj je učiniti takve vrednovanja svrhovitim (za studente, djelatnike, upravu fakulteta), ali i dalje praktične i izvedive.

Ključne riječi. Kvaliteta nastave, SET, studentsko vrednovanje

1 Uvod

Projekt DIP2Future provodi Fakultet organizacije i informatike Varaždin (FOI) u partnerstvu s Odjelom za informatiku Sveučilišta u Rijeci (OIRI). Unutar projekta razvijaju se četiri nova studijska programa: 1) Podatkovne tehnologije i umjetna inteligencije, 2) Upravljanje sustavima informacijske sigurnosti i privatnosti, 3) Distribuirani i interaktivni sustavi i 4) Upravljanje transformacijom i inovacijom poslovnih sustava.

Cilj projekta je razviti nove studijske programe u području IKT-a kojima će se udovoljavati potrebama za odgovarajućim vještinama i kompetencija IKT stručnjaka u skladu sa zahtjevima tržišta rada i trendovima u tehnološkom napretku. Jedan od rezultata projekta DIP2Future odnosi se na kvalitetu poučavanja i unapređenja sustava studentskih anketa o kvaliteti nastave i drugih oblika vrednovanja na fakultetima.

2 Teorijska podloga

2.1 Poučavanje kao usluga

Obrazovanje / poučavanje je, uz istraživanje i prijenos znanja / doprinos zajednici, glavni stup aktivnosti visokoškolske ustanove.

Prema ISO 21001 (2018), principi upravljanja (sustava) institucija koje se bave obrazovanjem trebali bi, između ostalog, uključivati:

- usredotočenost na potrebe studenata i drugih korisnika;
- usmjerenost na učenje;
- angažman studenata i zainteresiranih strana;
- poboljšanje;
- odluke utemeljene na dokazima.

Standard (ISO 21001, 2018) promiče „usvajanje procesnog pristupa pri razvoju, primjeni i poboljšanju učinkovitosti sustava upravljanja kvalitetom, kako bi se poboljšalo zadovoljstvo studenata i ostalih korisnika ispunjavanjem njihovih zahtjeva“.

Nadalje, prema ISO 21001 (2018), primjena procesnog pristupa u upravljanju (sustavom) omogućuje:

1. „razumijevanje i dosljednost u ispunjavanju zahtjeva;
2. razmatranje procesa u smislu dodane vrijednosti;
3. postizanje učinkovite izvedbe procesa;
4. unapređenje procesa temeljenih na podacima i informacijama dobivenim vrednovanjem.“

Primjena metodologija procjene učinkovitosti obrazovanja i rezultata procjene učinkovitosti obrazovanja elementi su svakog procesa, uključujući i procesa poučavanja.

U kontekstu navedenog, moglo bi se naglasiti da:

- su studenti glavni korisnici obrazovnog procesa, tj. kupac usluge;

- treba zadovoljiti potrebe studenata koji se odnose na nastavni proces / obrazovanje kao uslugu;
- procesni pristup u upravljanju nastavom / obrazovanjem i odluke utemeljene na dokazima način su za učinkovito zadovoljavanje potreba učenika (i ostalih dionika); i konačno,
- odnos s učenicima kao glavnim korisnicima / kupcima trebao bi biti na visokoj razini; učenici bi trebali biti uključeni u upravljanje i donošenje odluka (zajedničko donošenje odluka) u svim procesima poučavanja i učenja (obrazovanja) kako bi bili sigurni da su njihove potrebe dobro definirane i zadovoljene, a da se obrazovnim procesima dobro upravlja i da ih se poboljšava stalno, kontinuirano.

Visoka kvaliteta (proces) nastave jedan je od glavnih pokazatelja da je (visoko) učilište blizu ispunjenja potreba učenika / studenata. To je razlog zašto studentska evaluacija nastave (SET) može imati veću važnost / težinu od vršnjačke / stručne ili / i samoevaluacije nastave.

Prema Uttlu, Whiteu i Gonzalezu (2017), „Rangiranja temeljem studentskog vrednovanja nastave (SET) koriste se za procjenu učinkovitosti poučavanja nastavnika na temelju pretpostavke da studenti više (na)uče od visoko rangiranih, vrednovanih profesora“. U (Scheepers, 2019) navedeno je da „kada se koriste SET-ovi, oni često služe ne samo kao instrument u ciklusu kontrole kvalitete, već i kao instrument za provjeru uspješnosti nastavnika individualno“.

Godinama je studentsko vrednovanje nastave bilo u fokusu mnogih studija koje se bave različitim čimbenicima koji mogu utjecati na ocjene / rezultate SET-a. Na primjer, na temelju tih studija Pounder (2007) raspravlja o čimbenicima koji se odnose na učenika / studenta (utjecaj spola, akademska razina i zrelost učenika / studenta, učenici / studenti koji kažnjavaju svoje učitelje putem SET rezultata), nastavnika (spol, dob, iskustvo, rang, taktike utjecaja nastavnika, obilježja ponašanja nastavnika) i predmet (ocjenjivanje / vrednovanje, veličina razreda / studentske grupe, sadržaj predmeta, raspored predavanja).

Mnogo čimbenika koji utječu na SET, kao i mnoge sumnje i pitanja povezana sa SET-om u različitim obrazovnim sustavima / okruženjima u kojima je motivacija za pokretanje istraživanja i rasprava o evaluaciji nastavnika / nastavnika u ovom radu.

Mnogo čimbenika koji utječu na SET, kao i mnoge sumnje i pitanja povezana sa SET-om u različitim obrazovnim sustavima / okruženjima bili su motivacija za pokretanje istraživanja i raspravu o vrednovanju rada nastavnika u ovom radu.

2.2 Kvaliteta nastave

Prema ISO 21001 (2018), alati za vrednovanje u organizacijama koje se bave obrazovanjem općenito

moгу uključivati: analizu troškova; ankete o zadovoljstvu; sheme prijedloga (sugestija); žalbe i žalbene sustave; vrednovanje učinka; analize potreba; statističke analize podataka; fokus grupe; samovrednovanje; vršnjačko / suradničko vrednovanje; odbore i povjerenstva za analizu učinka; SWOT; brainstorming (oluja mozgova); metodologije kvalitete: TQM, Lean Six Sigma, Kaizen.

Kad je riječ o kvaliteti nastave, mogao bi je procjenjivati učenici / studenti (učeničko / studentsko vrednovanje), suradnici / stručnjaci (suradničko / stručno vrednovanje) ili sam nastavnik / obrazovatelj (samovrednovanje) od kojih je studentsko vrednovanje rada nastavnika najčešći oblik.

Prema Standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG) (ESG, 2015) „kvaliteta je, iako je nije lako definirati, uglavnom rezultat interakcije između nastavnika, učenika / studenta i institucionalnog okruženja za učenje“. Nadalje, „osiguravanje kvalitete trebalo bi osigurati okruženje za učenje u kojem su sadržaji programa, mogućnosti učenja i resursi prikladni za svrhu“. U Standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG, 2015) navodi se da su „srce svih aktivnosti osiguravanja kvalitete su dvostruke svrhe odgovornosti i unapređenja“ koje zajedno „stvaraju povjerenje u uspješnost izvođenja“.

„Uspješno implementiran sustav osiguravanja kvalitete pružit će informacije kako bi se osiguralo visokoškolskoj ustanovi i javnosti kvalitetu aktivnosti visokoškolske ustanove (odgovornost), kao i savjete i preporuke o tome kako bi mogla unaprijediti ono što radi (unapređenje)“ (ESG, 2015).

U Standardima i smjernicama za osiguranje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG, 2015.), standard 1.3. Učenje, poučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta najviše se odnosi na sadržaj studentskog vrednovanja kvalitete nastave (i učenja), naglašavajući da „provedba učenja i poučavanja usmjerenog na studente

- poštuje i vodi računa o različitosti studenata i njihovih potreba, omogućujući fleksibilne putove (načine) učenja;
- razmatra i koristi različite načine isporuke, gdje je to prikladno;
- fleksibilno koristi razne pedagoške metode;
- redovito vrednuje i prilagođava načine izvođenja i pedagoške metode;
- potiče osjećaj autonomije kod studenata, istovremeno osiguravajući odgovarajuće usmjeravanje i podršku nastavnika;
- promiče uzajamno poštovanje u odnosima studenata i nastavnika;
- ima odgovarajuće postupke za rješavanje pritužbi studenata“.

Dakle, studentsko vrednovanje rada nastavnika je najbolji način da se stekne uvid u nastavni process / rad nastavnika i da se utvrde moguća unapređenja.

2.3 Vrednovanje kvalitete nastave u visokom obrazovanju u Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj se na visokoškolskim ustanovama za procjenu rada nastavnika koriste metode vrednovanja. Te metode vrednovanja pripadaju području sustava osiguravanja kvalitete unutar kojeg se provode mjere i aktivnosti osiguravanja kvalitete. Područje osiguravanja i unapređenja kvalitete regulirano je pravilima i procedurama, uključujući proceduru vrednovanja i procjene rada nastavnika.

U Republici Hrvatskoj propis koji pokriva područje osiguravanja kvalitete je Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju. Navedeni Zakon uređuje osiguravanje i unapređenje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju inicijalnom akreditacijom, reakreditacijom, tematskom ocjenom i vanjskom neovisnom povremenom ocjenom unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete (audit). Također propis definira status, djelatnost i organizaciju Agencije za znanost i visoko obrazovanje kao javne ustanove u Republici Hrvatskoj koja se brine o osiguravanju i unapređivanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju te ulogu ostalih tijela u Republici Hrvatskoj koja brinu o osiguravanju i unapređivanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju. Odredbe Zakona primjenjuju se na javna i privatna visoka učilišta, javne znanstvene institute i druge znanstvene organizacije čiji je osnivač Republika Hrvatska, kao i privatne znanstvene institute i druge pravne osobe upisane u Registar znanstvenih organizacija.

Na razini sveučilišta u Republici Hrvatskoj vezani uz ocjenu kvalitete rada nastavnika jesu:

- Pravilnik o sustavu osiguravanja kvalitete na Sveučilištu u Zagrebu,
- Pravilnik o sustavu osiguravanja i unapređivanja kvalitete Sveučilišta u Rijeci,
- Priručnik za osiguravanje kvalitete na Sveučilištu u Zagrebu i Sveučilištu u Rijeci,
- Pravilnik o sustavu osiguravanja kvalitete Fakulteta organizacije i informatike i
- Pravilnik o sustavu osiguravanja i unapređivanja kvalitete Odjela za informatiku Sveučilišta u Rijeci.

Pravilnikom o sustavu osiguravanja kvalitete Sveučilišta u Zagrebu uređuju se cilj, svrha, područja vrednovanja i organizacija sustava osiguravanja kvalitete Sveučilišta u Zagrebu. Cilj osiguravanja kvalitete je izgradnja mehanizama za promicanje kvalitete i postizanje njezine najviše razine u obrazovnim, znanstvenim i umjetničkim aktivnostima te administrativnim aktivnostima na Sveučilištu.

Pravilnikom o sustavu osiguravanja i unapređivanja kvalitete Sveučilišta u Rijeci propisano je područje vrednovanja, struktura i djelovanje sustava

osiguravanja i unapređivanja kvalitete Sveučilišta u Rijeci. Cilj sustava kvalitete je promicanje kulture kvalitete i razvoj institucionalnih mehanizama za sustavno vrednovanje, s trajnom svrhom osiguravanja i poboljšavanja kvalitete te promicanje visokih standarda profesionalnog i stručnog razvoja sudionika u svim područjima Sveučilišta.

Vrednovanje rada nastavnika temelji se na rezultatima studentskog vrednovanja nastavnog procesa, a postupak je propisan na razini svakog sveučilišta. Studentskim anketama ispituju se mišljenja studenata o radu pojedinih nastavnika. Svrha navedenih anketa je unapređenje kvalitete nastave i analiza rezultata koja treba biti usmjerena prema isticanju dobrih primjera.

Vrednovanje kvalitete nastavnog rada nastavnika i suradnika određenog predmeta kao i angažman studenata na određenom predmetu odvija se u svrhu poboljšanja rada nastavnika i nastave na svakom pojedinom predmetu na temelju vrednovanja. Ciljevi provođenja studentske ankete su utvrditi područja i aktivnosti koje treba unaprijediti ili promijeniti.

Sveučilišta u Republici Hrvatskoj provode ankete kao metodu vrednovanja pomoću kojih studenti procjenjuju rad svojih nastavnika i ankete kojima procjenjuju svoje cjelokupno iskustvo studiranja. To studentima daje priliku da daju povratne informacije i svoja mišljenja.

Cilj ankete je vrednovanje nastavnog rada nastavnika na određenom predmetu. Od akademske godine 2011./2012. na Sveučilištu u Zagrebu, vrednovanje nastave provodi se prema trogodišnjem revidiranom planu cikličkog anketiranja. Odlukom Senata od 16. listopada 2015., svaka sastavnica obvezna je provoditi vrednovanje nastave metodom papir-olovka jednom u tri godine. Anketiranje se provodi pomoću upitnika za procjenu nastavnika, koji je također dostupan u engleskoj verziji, i pripadajućeg kontrolnog lista. S obzirom na to da sve veći broj stranih studenata studira na Sveučilištu u Zagrebu, od akademske godine 2012./2013. dostupna je i engleska verzija ankete.

U oba semestra anketa se provodi tijekom zadnja dva do tri tjedna semestra, a za predmete koji se izvode turnusno tijekom zadnjeg tjedna predavanja. Pravila i upute vezane uz provedbu ankete regulirane su Planom provedbe studentske ankete studentima, Uputama za provođenje studentske ankete, Uputama anketaru i Preporukama za postupanje s rezultatima sveučilišnih anketa u svrhu sustavnog izvješćivanja nastavnika i studenata o rezultatima.

Postoji više metoda koje se mogu koristiti za dobivanje informacija o kvaliteti nastave: samovrednovanje i suradničko vrednovanje. Uz pomoć ovih metoda nastavnik može dobiti informacije iz potpuno drugačije perspektive. Korištenjem svih gore navedenih metoda dobivaju se informacije o radu pojedinog nastavnika i onome što studentima može biti važno.

U svrhu samovrednovanja vlastitog nastavnog rada nastavnici imaju priliku sintetizirati svoja saznanja ispunjavanjem odgovarajućeg obrasca koji uključuje tri aspekta nastave: vještine poučavanja, motivaciju i komunikaciju te pripremu i organizaciju.

Na Sveučilištu u Rijeci vrednovanje rada nastavnika moguće je na temelju različitih postupaka ili kombinacije istih. Vrednovanje se provodi u sljedećim oblicima: vrednovanje rada nastavnika od strane studenata, samovrednovanje (nastavnik samostalno ocjenjuje svoj rad), vrednovanje rada nastavnika od strane drugih nastavnika, vrednovanje asistenata, postdoktoranda i mentora, analiza uspjeha na studiju, procjena dostupnosti i primjerenosti nastavnih materijala te institucijski koordinirana neposredna redovita komunikacija sa studentskim predstavnicima.

Vrednovanje rada nastavnika temelji se na rezultatima studentske procjene nastavnog procesa. Provodi se na temelju standardiziranih upitnika na razini Sveučilišta (u svrhu usporedivosti), nadopunjenih, ako je potrebno, specifičnostima rada na svakom fakultetu. Interno vrednovanje rada nastavnika provodi se redovito, najmanje svake tri godine, tj. za nastavnike čiji se rezultati vrednovanja koriste u postupku izbora u više zvanje ili ponovnog izbora, najmanje dva puta tijekom razdoblja između izbora za određeno znanstveno-nastavno ili nastavno zvanje.

Iz svega navedenog vidljivo je da su sveučilišta u Republici Hrvatskoj organizirala postupke za vrednovanje rada nastavnika u skladu s pozitivnim propisima Republike Hrvatske.

2.4 Studentsko vrednovanje kvalitete nastave: primjer Fakulteta organizacije i informatike

Ocjenjivanje kvalitete nastave na Fakultetu organizacije i informatike provodi se, u skladu sa svim postupcima definiranim od strane Sveučilišta u Zagrebu / Ureda za upravljanje kvalitetom, svake treće godine metodom papiru-olovka. Međutim, to se radi svake godine za nastavnike koji to žele iz vlastitih osobnih razloga (npr. provjera učinka uvedenih novih metodologija / sadržaja predmeta) ili kao jedna od korektivnih mjera poduzetih na temelju rezultata prethodnih rezultata anketiranja studenata kako bi se osigurala kvaliteta poučavanja. Treba naglasiti da je studentska anketa vrednovanja nastavnika anonimna i dobrovoljna (za studente koji trebaju biti ispitanici). S druge strane, nastavnici bi u svrhu svog akademskog napredovanja (promaknuća) trebali imati i pružiti valjane (više od 50% popunjenih obrazaca ankete od ukupnog broja studenata pisanih u barem jedan predmet), što bi ponekad moglo biti izazovno postići, i zadovoljavajuće (ukupna ocjena nastavnika viša od 3) rezultate studentskih anketa o njihovom poučavanju.

Na razini Fakulteta organizacije i informatike provedbom studentskog anketiranja upravlja prodekan za nastavu i studente (svojom funkcijom odgovornom

i za područje osiguravanja kvalitete) i Povjerenstvo za provedbu studentske ankete (koje se sastoji od tri članova), uz pomoć anketara, uglavnom iz reda asistenata (koji svi, naravno, potpisuju Izjavu o povjerljivosti podataka).

Na poziv Sveučilišnog ureda za upravljanje kvalitetom, prodekan za nastavu i studente zajedno s Povjerenstvom za provedbu studentske ankete priprema Plan anketiranja studenata i traži od svih nastavnika za koje bi se anketa trebala provesti da provjere, komentiraju ili / i promijene plan. Plan se šalje Uredu za upravljanje kvalitetom Sveučilišta na kodiranje. Kôd se odnosi na par "nastavnik-kolegij" koji identificira / označava za kojeg će nastavnik biti provedena anketa na kojem od njegovih predmeta. Kodiranje osigurava zaštitu podataka i privatnost tijekom rukovanja rezultatima ankete. Odbor za provedbu studentske ankete traži od Ureda za upravljanje kvalitetom Sveučilišta anketne materijale koji obuhvaćaju standardne anketne obrasce za procjenu nastavnika (upitnik), kontrolne listove i omotnice za zaštitu / pohranu popunjenih obrazaca ankete.

Standardni obrazac ankete za ocjenjivanje učitelja dostupan je na hrvatskom (UNIZG-a) i engleskom (UNIZG-b) jeziku i sastoji se od tri dijela:

1. Dio A Opći podaci o studentu / ci - obuhvaćaju spol studenta-ispitanika, redovitost pohađanja nastave studenta-ispitanika, razinu zainteresiranosti studenta za predmeta na početku njegova izvođenja, prosjek dosadašnjih ocjena učenika-ispitanika i ocjenu koju student očekuje na predmetu;
2. Dio B Procjena nastavnika / ce na zadanom kolegiju – koji obuhvaća deset tvrdnji (za koje se od studenata traži da koristeći Likertovu ljestvicu od 1 – *Nikako se ne slažem* do 5 - *U potpunosti se slažem*, procijene koliko dobro one (tvrdnje) opisuju rad nastavnika ili koristiti opciju *Ne mogu procijeniti*) koje se odnose na nastavnika: jasna definicija ishoda učenja i očekivanja od studenata, dobro strukturiranje predavanja i racionalno korištenje raspoloživog vremena, jasnoća i razumljivost izlaganje materije, korištenje različitih nastavnih materijala za podizanje kvalitete nastave (npr. e-učenje, unaprijed pripremljeni materijali), metode, primjeri i vježbe koje olakšavaju postizanje ishoda učenja, posjedovanje dobrih komunikacijskih vještina i stvaranje ugodne radne atmosfere, motivacija i savjesnost u izvršavanju zadataka, korektnost i poštovanje u ophođenje sa studentima, redovitost i točnost održavanja nastave, i konačno, cjelokupna ocjena nastavnika / ce; i
3. Dio C Komentari na rad nastavnika / ce - u obliku odgovora na pitanja: "Što Vam se u radu nastavnika / nastavnice na ovom kolegiju posebno sviđjelo?" i „Što Vam se nije sviđjelo u radu nastavnika / nastavnice na ovom kolegiju,

odnosno što biste predložili s ciljem unapređenja kvalitete nastave? ”.

Kontrolni list (UNIZG-c, n.d.) namijenjen je anketarima i obuhvaća ID (identifikaciju) nastavnika, tj. kôd za par „nastavnik-kolegij“ koji je obavezan za utvrđivanje kojem nastavniku-kolegiju pripadaju obrasci ankete i detaljniji podaci o instituciji / odjelu i studijskom programu predmeta (godini), nastavniku i tko (koji anketari) i kada su proveli anketu te koliko je obrazaca ankete popunjeno.

Povjerenstvo za provedbu studentske ankete priprema plan provedbe studentske ankete (raspored ankete - točni datumi, vrijeme i mjesto ankete za svaki predmet) i formira grupu anketara. Za grupu anketara obično se organizira osposobljavanje kako bi im se predstavili ciljevi ankete, postupci i dokumenti, te kako bi se osigurala dosljedna i visokokvalitetna provedba ankete.

Prema Uredu za upravljanje kvalitetom Sveučilišta, provođenja anketa su predviđena tijekom zadnja dva tjedna nastave na predmetima za koje se ocjenjuju nastavnici. Dakle, to bi za studente moglo biti prilično zahtjevno jer se od njih traži da ispune mnogo anketnih obrazaca u kratkom vremenskom razdoblju.

Plan provedbe studentske ankete (raspored anketiranja) objavljen je na web stranici Fakulteta, a nastavnici su pozvani da informiraju i motiviraju vlastite studente da sudjeluju u anketi putem platforme za e-učenje na kojoj svaki predmet u postoji u svojoj online verziji.

Anketa se provodi na način da anketari dođu na početak ili kraj predavanja i slijede propisani postupak kako bi dobili ispunjene obrasce ankete koji se stavljaju i zatvaraju u omotnice za svakog nastavnika posebno neposredno ispred studenata. Sve omotnice s ispunjenim obrascima za anketu prikupljaju se i čuvaju na sigurnom, a kada se plan anketiranja ispuni i dovrši, na zahtjev se dostavljaju u Ured za upravljanje kvalitetom Sveučilišta, zajedno s kratkim podacima o broju omotnica i obavljenim anketama.

Rezultati studentskih anketa dostupni su odgovornoj osobi (u slučaju Fakulteta organizacije i informatike to je prodekan za nastavu i studente) koja poziva sve nastavnike da ih osobno preuzmu i analiziraju i promisle o njima. Treba naglasiti da su pojedinačni rezultati ocjenjivanja nastavnika dostupni samo odgovornim osobama, tj. prodekanu i dekanu te samim nastavnicima (svaki nastavnik vidi samo svoje rezultate ankete). Prodekan priprema i priprema kumulativne rezultate ankete koji se predstavljaju Upravi Fakulteta, Povjerenstvu za kvalitetu, kao i Fakultetskom vijeću (svim nastavnicima). O rezultatima se raspravlja na Povjerenstvu za kvalitetu koje, prema propisanom postupku Sveučilišta, daje Mišljenje, preporuke i plan djelovanja temeljem rezultata ankete za procjenu nastavnika i objavljuje ih na web stranicama fakulteta. U dokumentu se plan djelovanja odnosi na loše ocijenjene nastavnike s ukupnim rezultatima od 3 i manje (kako je definirano u postupku Sveučilišta) i obično obuhvaća mjere

unapređenja, kao i ponavljanje studentske ankete sljedeće (svake) akademske godine radi praćenja rezultata.

Po potrebi, za osobno, akademsko napredovanje, nastavnici traže od odgovorne osobe (prodekana za nastavu i studente) da izda Potvrdu o institucionalnom istraživanju kvalitete nastave u propisanom obliku za svaki predmet na kojem je bio procenjivan. Uz to, na Fakultetu organizacije i informatike nastavnicima se savjetuje da od Povjerenstva za kvalitetu Fakulteta zatraže Mišljenje o načinu izvođenja nastave na temelju rezultata ankete studenata i skeniranih ispunjenih obrazaca ankete koje, u ovom slučaju, nastavnik daje na uvid Povjerenstvu za kvalitetu.

U ovom slučaju nastavnik dobrovoljno Povjerenstvu za kvalitetu daje uvid u rezultate studentskih anketa i skenirane pojedinačne ispunjene obrasce ankete potrebne za pripremu i izdavanje Mišljenja. Mišljenje sadrži pregled rezultata studentskih anketa koje su provedene za predmetnog nastavnika u posljednje tri godine.

3 Formulacija problema i metode istraživanja

Na temelju iskustava sa studentskim vrednovanjem nastavnika / rada nastavnika stečenih tijekom posljednjih nekoliko godina mogu se identificirati neki inicijalni izazovi:

1. dvostruka priroda studentske ankete za vrednovanje nastavnika / rada nastavnika - dobrovoljna za studente i obavezna za nastavnike kada traže akademsko napredovanje;
2. motivacija studenata za sudjelovanje u anketi i razlozi za nesudjelovanje;
3. provedba ankete - u vrlo kratkom razdoblju na kraju semestra, što bi moglo biti vrlo zahtjevno, stresno i zamorno za studente;
4. upitna vjerodostojnost ankete i njezinih rezultata (u nekim slučajevima, na primjer na predmetima s više nastavnika / asistenata, studenti su vrednovali pogrešnog);
5. upitna svrha ankete iz perspektive studenata koji ponekad izražavaju sumnju da se nešto radi / mijenja na temelju rezultata ankete.

Ti su identificirani inicijalni izazovi pokretač istraživanja o percepciji studentske ankete za vrednovanje i pronalaženja načina za njezino moguće unapređenje. Korišten je induktivni pristup (Tay & Jebb, 2016) za stvaranje skale gdje su ljudi koji sudjeluju u SET-u zamoljeni da opišu koncept i ti su opisi izvedeni kako bi se oblikovale čestice. Za procjenu relevantnosti sadržaja, reprezentativnost i tehničku kvalitetu (kvaliteta sadržaja) svake čestice koristili smo procjenu stručnjaka i ocjenu od strane ispitanika (Boateng, Neilands, Frongillo, Melgar-Quiñonez & Young, 2018).

4 Rezultat – SET pokazatelji

Cilj je prikupiti informacije o iskustvima i primjerima dobre prakse vezane za tretman i vrednovanje kvalitete nastave kako bi se definirali SET pokazatelji za cjelokupno poboljšanje evaluacije.

4.1 Informacije o iskustvima i primjeri dobre prakse u vezi sa SET-om

Za sustavno prikupljanje podataka pripremljen je upitnik. Pitanja su organizirana u tri dijela:

1. organizacija vrednovanja kvalitete nastave i rada nastavnika na razini sveučilišta;
2. organizacija vrednovanja kvalitete nastave i rada nastavnika na razini fakulteta;
3. opća svrha ankete.

Organizacija vrednovanja kvalitete nastave i rada nastavnika na sveučilišnoj razini odnosi se na trenutne metode korištene za vrednovanje kvalitete nastave koje definira sveučilište / fakultet. Definirano je 16 pokazatelja:

1. pravilnikom je definirano provođenje vrednovanje kvalitete nastave i rada učitelja;
2. upute za anketiranje i provođenje drugih metoda vrednovanja, način izvještavanja i postupanje na temelju rezultata ankete;
3. evaluacijski dokumenti, na primjer upitnici / mrežni obrasci, upute za anketare, planovi anketiranja, upute za rukovanje rezultatima ankete;
4. definiraju se / propisuju i koriste metode vrednovanja kvalitete poučavanja i rada nastavnika (studentske ankete, suradničko vrednovanje, samovrednovanje);
5. vrednovanje kvalitete rada nastavnika utvrđeno kao jedan od kriterija za napredovanje / izbor u određeno znanstveno-nastavno zvanje;
6. ispunjavanje ankete o kvaliteti poučavanja i rada nastavnika obvezno je za studente ili je dobrovoljno;
7. oblici, načini vrednovanja (npr. anketa papir-olovka ili online);
8. učestalost vrednovanja - svake godine ili ciklički (svake 2, 3 godine);
9. autonomija fakulteta / odsjeka u organiziranju / definiranju i provođenju vrednovanja;
10. način i opseg objavljivanja rezultata ocjenjivanja pojedinih fakulteta / odsjeka;
11. prosječni rezultati cijelog sveučilišta i rezultati drugih fakulteta / odsjeka;
12. rang liste fakulteta / odsjeka prema sažetim rezultatima;

13. postupci s lošije i za izvrsno ocijenjene nastavnike;
14. raspon ocjena i minimalno prihvatljiva razina kvalitete poučavanja;
15. objavljivanje rezultata vrednovanja studentima;
16. pristup detaljnim podacima o procjeni.

Organizacija vrednovanja kvalitete nastave i rada nastavnika na fakultetskoj razini odnosi se na prakse koje odjeli ili fakulteti propisuju u svrhu poboljšanja kvalitete nastave.

Treća skupina pitanja Opća svrha ankete odnosi se na percepciju svrhovitosti ankete. Njima se ispituje provodi li određeni odjel ili fakultet anketu među studentima i nastavnicima o svrhovitosti i učinkovitosti provođenja vrednovanja i aktivnosti unapređenja na temelju rezultata vrednovanja. Treba utvrditi:

1. prate li se pojedinačni rezultati vrednovanja (za svakog nastavnika) kontinuirano i na kojoj razini (na razini predmeta, odsjeka / fakulteta);
2. poduzimaju li se i koje korektivne mjere za lošije ocijenjene nastavnike;
3. jesu li i kako nagrađeni izvrsno ocijenjeni nastavnici;
4. poduzimaju li se korektivne mjere za poboljšanje utvrđenih loših elemenata kvalitete nastave na fakultetskoj razini;
5. provjeravaju li se i ocjenjuju li rezultati poduzetih korektivnih mjera. Jesu li studenti informirani o poduzetim korektivnim mjerama i njihovim rezultatima.

5 Zaključak

Niz literature definira prednosti ili nedostatke SET-a te diskutira o tome da li je potrebno promijeniti ili predstaviti razloge zbog kojih bi se od takvih istraživanja trebalo odustati. Jones i sur. (Jones, Gaffney-Rhys & Jones, 2014) daju pregled prethodnih ideja o ishodima studentskog vrednovanja nastave (SET) na visokoškolskim ustanovama, s posebnim naglaskom na moguće probleme valjanosti i brige o kojima bi trebalo raspravljati donositelji odluka na instituciji visokoškolskog obrazovanja tvorci prije procjene i sažimanja nalaza ankete. Neke preporuke u vezi s prikupljanjem podataka u sklopu studentskog vrednovanja nastave uključuju:

- prisustvovati radionici o SET-u kako bi se stekao uvid u razlog za SET-a, njegovu primjenu i obveze u vezi s tim;
- izbjegavati korištenje mješovitih pristupa prikupljanju podataka u sklopu SET-a (npr. online / offline);
- koristiti različite alate / metode za dobivanje podataka, koristiti fokus grupe ili suradničko vrednovanje;

- osigurati da studenti koji obave vrednovanje nastave mogu biti identificirani, a da njihova anonimnost bude sačuvana.

Ovaj rad predstavlja aktivnosti koje su dio inicijative DIP2Future projekta za planiranje unapređenja studentskog vrednovanja nastave. Primarni je cilj takva vrednovanja učiniti svrhovitijima (za studente, djelatnike, upravu fakulteta), ali i dalje praktičnim i izvedivim.

Zahvale

Ovaj se članak temelji se na podacima iz projekta DIP2Future: Razvoj obrazovnih programa, standarda kvalifikacija i standarda zanimanja iz područja IKT-a u skladu s HKO-om koji se financira iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali (OPEHR), Europskog socijalnog fonda (ESF). Autori žele izraziti zahvalnost partnerima na projektu DIP2Future i njihovim djelatnicima na ustupljenim podacima.

U radu iskazana mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke autora ne odražavaju nužno i stajalište projekta DIP2Future Sveučilišta u Zagrebu, Fakulteta organizacije i informatike.

Reference

- Pounder, J. S. (2007). Is student evaluation of teaching worthwhile?. *Quality Assurance in Education*. Vol. 15 No. 2, 178-191.
- Uttl, B., White, C. A., & Gonzalez, D. W. (2017). Meta-analysis of faculty's teaching effectiveness: Student evaluation of teaching ratings and student learning are not related. *Studies in Educational Evaluation*, 54, 22-42.
- Scheepers, A. (2019). SET Project: Student Evaluations of Teaching Measuring and Enhancing Course Quality and Teaching Quality. Retrieved from https://equal.network/wp-content/uploads/2019/03/SET_Ad-Scheepers-.pdf
- ISO 21001. (2018). Educational organizations - Management systems for educational organizations - Requirements with guidance for use.
- ESG - Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. (2015). Brussels, Belgium.
- UNIZG-a - University of Zagreb (n.d.). Anketni list za procjenu nastavnika (V4). Retrieved from http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/Studiji_stu_diranje/Studiji/Kvaliteta/Kvaliteta1/Anketa_za_procjenu_nastavnika_V4.pdf
- UNIZG-b - University of Zagreb (n.d.). Teacher Evaluation Survey (V4). Retrieved from http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/Studiji_stu_diranje/Studiji/Kvaliteta/Kvaliteta2/anketa/ENGL_Anketa_za_procjenu_nastavnika_V4_04_12_2012_.pdf
- UNIZG-c - University of Zagreb (n.d.). Kontrolni list. Retrieved from http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/Studiji_stu_diranje/Studiji/Kvaliteta/Kvaliteta1/Kontrolni_list.pdf
- Boateng, G. O., Neilands, T. B., Frongillo, E. A., Melgar-Quinonez, H. R., & Young, S. L. (2018). Best Practices for Developing and Validating Scales for Health, Social, and Behavioral Research: A Primer. *Frontiers in Public Health*, 6(June), 1–18. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2018.00149>
- Jones, J., Gaffney-Rhys, R., & Jones, E. (2014). Handle with care! An exploration of the potential risks associated with the publication and summative usage of student evaluation of teaching (SET) results. *Journal of Further and Higher Education*, 38(1), 37–56. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2012.699514>
- Tay, L., & Jebb, A. (2016). Scale development. In S. Rogelberg (Ed.), *The SAGE Encyclopedia of Industrial and Organizational Psychology* (2nd edition). https://doi.org/10.1300/J045v08n01_02